Tuomioistuinvirasto
Domstolsverket

Lausunto
6.10.2025
TIV/1298/2025
Julkinen

Eduskunnan lakivaliokunta
lav@eduskunta.fi

Tuomioistuinviraston lausunto: Hallituksen esitys eduskunnalle pienten riita-asioiden menettelyä koskevaksi lainsäädännöksi

Esityksessä on ehdotettu uutta, yksinkertaistettua menettelyä koskien pienten riita-asioiden käsittelyä tuomioistuimissa. Ensi vaiheessaan pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltäisiin asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvia riita-asioita, jos riitaa olisi enintään 10 000 eurosta tai jos riidalla ei olisi rahamääräistä arvoa. Esityksen mukaan asiakirjat tulisi toimittaa sähköisen asiointipalvelun kautta. Tältä osin uudistus saatettaisiin kuitenkin voimaan vasta, kun asiointipalvelu olisi valmis.

Esityksen on todettu lisäävän tuomioistuinten työtä ja sähköisen asioinnin toteuttamisen aiheuttavan kustannuksia. Tästä huolimatta, ehdotuksen täytäntöönpanon on esitetty hoidettavan nykyisten määrärahojen puitteissa. Tuomioistuinvirasto pitää linjausta ongelmallisena.

Esityksessä todetaan, ettei esitetyillä muutoksilla ole talousarviovaikutuksia, koska uudet lainsäädännöstä tulevat velvoitteet ja tehtävät tulee resursoida pääsääntöisesti tehostamalla nykyisten tehtävien hoitamista. Tuomioistuinvirasto kiinnittää huomiota siihen, että tuomioistuimilla on lakiin perustuva velvollisuus käsitellä kaikki tuomioistuimiin saapuvat asiat, eikä tuomioistuimilla ole mahdollisuutta oman harkintansa mukaan luopua joistakin tehtävistään. Mahdollisuuksia toiminnan tehostamiseen rajoittaa taas olennaisesti, että asioiden käsittelemisessä ja ratkaisemisessa noudatettava menettely on määritelty varsin yksityiskohtaisesti lainsäädännössä. Tuomioistuinlaitos on saanut vuonna 2022 valmistuneen oikeudenhoidon selonteon perusteella lisärahoitusta siinä tarkoituksessa, että liian pitkiksi venyneitä käsittelyaikoja voitaisiin lisäresursseilla lyhentää. Tavoiteltuja vaikutuksia käsittelyaikoihin ei kuitenkaan saavuteta, jos samaan aikaan tuomioistuimien työmäärä tuntuvasti lisääntyy lainmuutosten seurauksena ilman vastaavia resurssilisäyksiä. Muutoksen vuoksi tarvittavien henkilöresurssien ja tietojärjestelmämuutosten kustannukset tuleekin kattaa erillisellä rahoituksella, jos halutaan välttää muiden asioiden käsittelyn viivästyminen.

Vaikutukset tuomioistuinten asia- ja työmääriin

Esityksessä on todettu, että pienten riita-asioiden menettelyn säätämisen seurauksena käräjäoikeuksiin saapuisi nykyistä enemmän asioita. Tuomioistuinvirasto pitää esityksessä arvioitua 250–400 jutun lisäyksestä oikeansuuntaisena. Tämän mukaisesti pienten riita-asioiden menettelyssä käsiteltäisiin vuodessa alle 1000 asiaa vuodessa. Esityksessä todettu lisätyö vastaisi kuuden käräjätuomarin vuosittaista työpanosta. Asiamäärien kasvu käräjäoikeuksissa vaikuttaisi myös hovioikeuksissa käsiteltäviin asiamääriin. Lisätyö hovioikeuksissa vastaisi arvion mukaan kuuden hovioikeudenneuvoksen vuosittaista työpanosta.

Esityksellä olisi vaikutuksia paitsi tuomareiden, myös kansliahenkilökunnan ja haastemiesten työmäärään ja resurssitarpeisiin. Etäkuulemisten ja istuntojen järjestäminen edellyttää kansliahenkilökunnan riittävää resurssointia. Esitys lisäisi myös haastemiesten työmäärää uusia asiamääriä vastaavasti. Kasvava työmäärä edellyttää kuutta työparia eli myös kuuden käräjäsihteerin lisäystä. Kasvava asiamäärä edellyttää myös haastemiesten määrän lisäämistä Tuomioistuiminviraston arvion mukaan yhdellä.

Yhden tuomari htv:n kustannus palvelukustannuksineen on 116 000 euroa eli kuuden tuomarin lisäys tarkoittaa 696 000 euroa. Resurssit tulee myöntää myös työparille. Yhden sihteerin htv:n hinta palvelukustannuksineen on 58 000 euroa eli kuuden sihteerin lisäys on siten yhteensä siten 348 000 euroa. Esityksessä todettu asiamäärien kasvu edellyttää siten kuuden työparin htv lisäystä, jonka kustannus on yhteensä 1 044 000 euroa.

Hovioikeuksien osalta resurssitarpeen on todettu olevan vastaavan kuin käräjäoikeuksien tuomareiden osalta eli yhteensä 696 000 euroa.

Yhden haastemiehen htv lisäys maksaa palvelukustannuksineen 67 000 euroa.

Kasvavan asiamäärän edellyttämän htv lisäyksen edellyttämä resurssitarve on siten yhteensä 1 807 000 euroa.

Edellä mainitut htv-kustannukset perustuvat vuodelle 2026 tehtyyn OM-TIV -tulossopimuksen liitteeseen 1 Laskennalliset henkilötyövuosikustannukset. Olettamana laskelmissa on käytetty sovittujen VES korotusten kustannusvaikutusta (3,2 %), joka on laskettu vuodelle 2026 verrattuna vuoden 2024 kustannustasoon.

Arviot käräjäoikeuksien asiamääristä perustuvat olettamiin. Asiamäärien kehitystä tulee jatkossa seurata ja lainsäädäntömuutosten talousarviovaikutukset tuomioistuimille tulee huomioida ja kompensoida täysimääräisesti.

Ehdotuksen työmäärävaikutuksia arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota myös siihen, että asianosaisten ajaessa asiaansa pääsääntöisesti yksin, ilman lainoppinutta avustajaa, voi asian käsittely edellyttää enemmän työaikaa kuin lainoppineiden avustajien kanssa toimittaessa.

Sähköisen asioinnin toteuttaminen

Esityksen sähköistä asiointia koskevat säännökset edellyttävät asiointipalvelua. Esityksessä on todettu, että sähköinen asiointipalvelu voitaisiin kehittää Tuomioistuinviraston vuosittaisen kehittämisbudjetin puitteissa.

Sähköisen asiointipalvelun kehittäminen voidaan tehdä muun sähköisen asiointipalvelun kehittämisen yhteydessä, mutta se tarvitsee erillisen määrärahan. Jos tarvittavaa lisäresurssia ei saada, viivästyy vastaavasti muu asiointipalvelun kehittäminen.

Tuomioistuinviraston näkemyksen mukaan esityksessä mainittu pieniin riita-asioihin liittyvä sähköinen asiointi olisi tarkoituksenmukaisinta toteuttaa AIPA-järjestelmään liittyvässä asiointipalvelussa (OmaTuomioistuin). Palvelua kehitetään parhaillaan ja sen ensimmäinen osa otetaan käyttöön vuoden 2025 loppupuolella (avioeroasiat). Tarkoituksena on, että asiointipalvelussa otetaan ensin käyttöön yleistoiminnallisuudet riita- ja rikosasioiden osalta sekä muutoksenhakuvaiheen toiminnot. Tämä työ jatkuu vuoden 2026 puolella. Yleistoiminnallisuuksien valmistumisen jälkeen voitaisiin asiointipalvelun osaksi tuoda lisää erilaisia, tiettyjä jutturyhmiä koskevia osuuksia. Tämän takia pienten riita-asioiden tarvitsemaa toteutusta ei voida vielä toteuttaa AIPA asiointipalveluun vuosien 2025 tai 2026 aikana, vaan arvio toteutuksesta olisi aikaisintaan vuonna 2027.

Tuomioistuinviraston arvion mukaan pienriita-asioiden sähköisen asioinnin toteuttamisen kustannus olisi 100 000 euroa, joka pitäisi sisällään sekä muutokset AIPAan että asiointipalveluun. Asiointipalveluun voitaisiin toteuttaa oma vireillepanotyyppi, jossa lomaketyyppisellä ratkaisulla voitaisiin pyrkiä ohjaamaan kansalaisia asioiden vireillepanossa.

Kustannusarvio toteutuksesta perustuu siihen, että toteutuksessa hyödynnettäisiin asiointipalvelun yleisiä toiminnallisuuksia. Tämän vuoksi yleisten toiminnallisuuksien toteuttaminen on välttämätöntä ennen asiaryhmäkohtaista toteutusta.

Nyt todetun rahoitustarpeen osalta on huomioitava myös se, että AIPAn sähköisen asioinnin toteuttamiselle ei ole rahoitusta vuodesta 2026 eteenpäin.

Sähköisen asioinnin voimaantulo

Esityksen mukaan pienriitoja koskeva lainsäädäntö tulisi voimaan kaksivaiheisesti siten, että sähköistä asiointia koskeva velvoite saatettaisiin voimaan vasta sähköisen asioinnin valmistuttua.

Tuomioistuinviraston näkemyksen mukaan on olemassa perusteita sekä lainsäädännön kaksivaiheiselle että samanaikaiselle voimaansaattamiselle.

Lainsäädännön esitettyä kaksivaiheista voimaansaattamista puoltaa kokemusten saaminen muun muassa ehdotetun uuden asiaryhmän käyttöalan laajuudesta. Myös sähköisen asioinnin toteuttamisen ajankohdan epävarmuus puoltaa kaksivaiheista käyttöönottoa. Uusi asiaryhmä sekä sen sähköinen asiointi edellyttää koulutusta ja ohjeis-

tusta. Lainsäädännön voimaansaattaminen kokonaisuudessaan vasta sitten, kun sähköinen asiointi olisi valmis, vähentäisi koulutuksen ja ohjeistuksen tarvetta, kun sekä uusi lainsäädäntö että sen asiointi voitaisiin kouluttaa samalla kertaa.

Erityisasiantuntija Inka Grönqvist

Jakelu Eduskunnan lakivaliokunta

Tiedoksi Tuomioistuinviraston ylijohtaja
Tuomioistuinviraston osastonjohtajat

6.10.2025
TIV/1298/2025

Käyntiosoite: Silkkitehtaantie 5 C, Vantaa • Postiosoite: PL 100, 00085 Tuomioistuinvirasto • Vaihde: 029 56 50500 Besöksadress: Silkesfabriksvägen 5 C, Vanda • Postadress: PB 100, 00085 Domstolsverket • Växel: 029 56 50440 tuomioistuinvirasto@oikeus.fi • www.tuomioistuinvirasto.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Inka Grönqvist
Erityisasiantuntija
Tuomioistuinvirasto
inka.gronqvist@oikeus.fi